

Una radiografia del franquisme

La quarta edició, ampliada i revisada, del llibre *Un país en gris i negre. Memòria històrica i repressió franquista a Castelló*, de Juan Luis Porcar Orihuela, editat per la Universitat Jaume I, de Castelló, representa un gran treball de recuperació d'història contemporània. Sens dubte, la dedicació de Juan Luis Porcar (València, 1966) a la investigació sobre la repressió franquista i el treball com a capdavanter del Grup per la Recerca de la Memòria Històrica de Castelló l'avalen, com un especialista de referència en aquest dolorós tema.

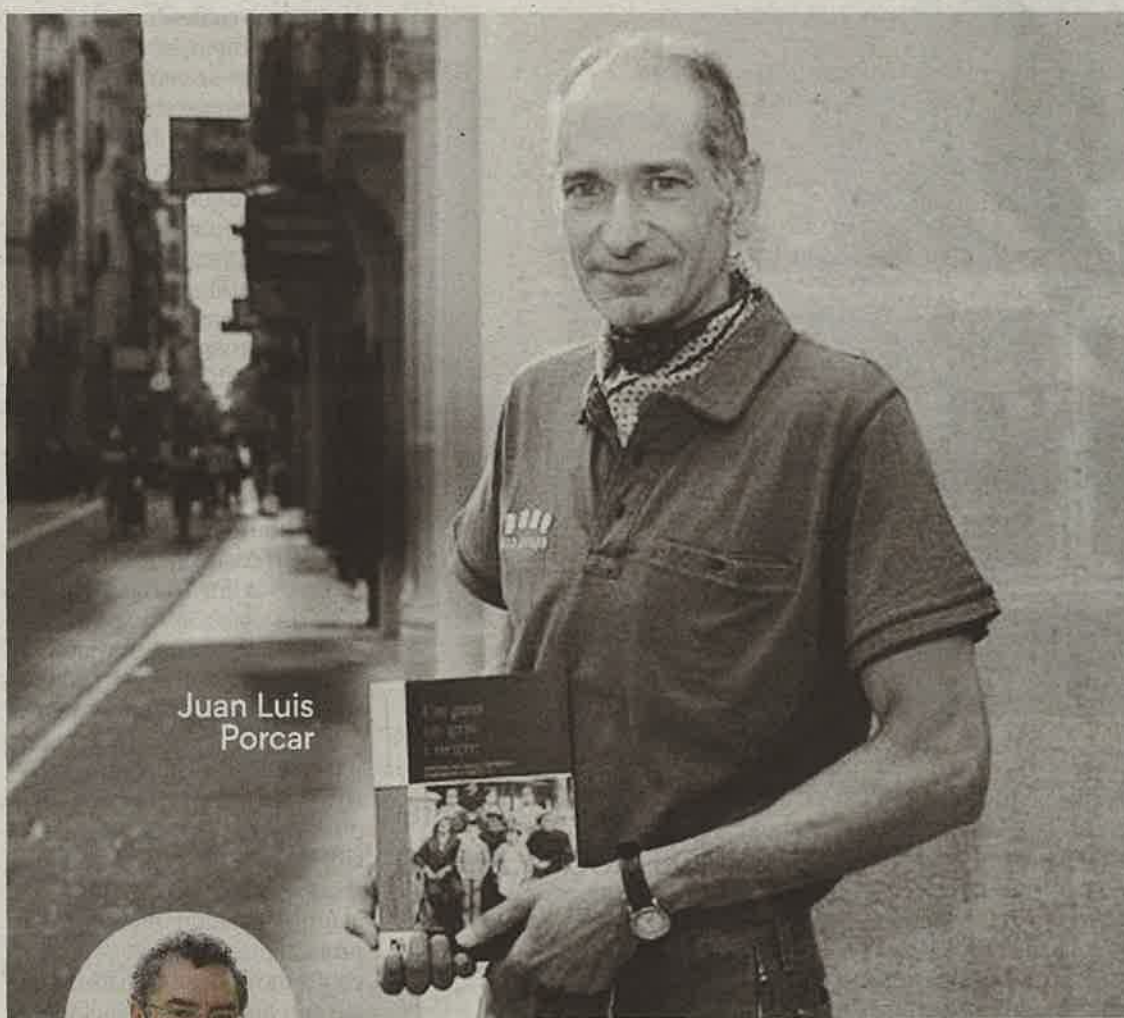
Dins l'oceànica bibliografia sobre la Guerra Civil espanyola, l'estudi global de la repressió franquista a les comarques de Castelló era un tema pendent de navegació. Podem dir que la col·lecció «Història i memòria», de la Universitat Jaume I, impulsada des del 2012 pel mateix Grup per la Recerca, ha omplert eixe gran forat negre historiogràfic.

L'abast de la repressió

El llibre de Porcar ens presenta una quantificació molt detallada de l'abast de la repressió franquista, d'acord amb les pautes investigadores de les ciències humanes. Per aconseguir eixe balanç del «terror legal» execucions realitzades d'acord amb una sentència judicial, ha calgut superar no poques dificultats, com la destrucció de materials d'arxius d'institucions, com el del govern civil de Castelló dels anys 30 i 40, o la limitació o impossibilitat d'accés a uns altres. El recurs a arxius de registres civils, de cementeris, a consells de guerra sumariíssims, o a fonts indirectes, com ara notícies de premsa i testimonis de familiars dels represaliats, ha estat fonamental per aconseguir eixa visió general.

La «justícia al revés» franquista va desplegar una cruel i implacable persecució de llarga durada dels vençuts en la guerra. A més de la repressió legal, el llibre presenta els fruits de la recerca sobre la política penitenciària com a eina d'extermini de l'adversari, i dades de la repressió extrajudicial, és a dir dels assassinats de persones prò-republicanes comesos per falangistes o profanquistes. Per ha-

La quarta edició, ampliada i revisada, del llibre de Juan Luis Porcar Orihuela, 'Un país en gris i negre', es consolida com un manual fonamental i rigorós

MANOLO
CARCELLER

ver sigut, durant la Segona República, alcalde, regidor, membre de comitè del Front Popular o d'un comitè antifeixista, sindicalista o militant d'un partit polític, o simplement per ser acusat per algú d'adhesió al règim polític anterior, u podia ser condemnat a mort, sense proves de delictes, sense dret a un judici i una defensa justes. És a dir, el nou estat espanyol franquista no es va limitar a derogar la legislació laica i liberalitzadora de la República, sinó que va buscar

l'extermini físic de molts dels seus defensors. Era una paradoxa que ni la pietat ni el perdó existiren en l'activitat repressiva de gent que s'havia alçat en armes contra un govern legítim, i que deia actuar en nom de Déu i de la religió.

Dos casos colpidors

Com a exemple, farem al·lusió ara a dos casos realment colpidors, que fan referència a dos ciutadans de Vila-real. Antonio Mata Guinot, un boxejador conegut en l'esport com Antonio de la Mata, va ser afusellat a l'octubre de 1938 en un procés ple d'il·legalitats, simplement per ser republicà. La ciutat del Millars ja era del bàndol franquista des de l'11 de juny. Durant 1939 el coronel Manuel Eixea Vilar, un militar al servei de la República,

comandant militar de Castelló fins a l'ocupació franquista, va ser afusellat a Paterna.

Llegint *Un país en gris i negre* t'adones de la rellevància d'algunes activitats de les darreres dècades. En primer lloc, gràcies a les jornades de memòria històrica, celebrades en diverses poblacions de les comarques castellonenques, s'ha pogut contactar amb familiars de persones represaliades i aconseguir testimonis de la repressió i documentació sobre elles. És per això que una de les coses més impactants d'aquest llibre són les imatges de moltes persones, víctimes que hi apareixen en fotos familiars, o del temps del servei militar o del casament.

L'altre aspecte que suggereix el llibre és que el sentit final de les

exhumacions de cossos dels executats, soterrats fins ara en fosses comunes de cementeris, ha sigut humanitzar-les. En cas de no poder tornar les restes als familiars, s'ha volgut recuperar el nom d'eixes víctimes, amb una tomba que reconega el seu nom, de manera que no s'esborre per sempre la seua vida. Eixe fet m'ha fet recordar els monuments que hi ha per Europa de memòria de la Segona Guerra Mundial, on consten els noms i cognoms de tots els soldats morts en els dos fronts, i que s'han realitzat en general amb un ampli consens social i polític. Sense un reconeixement de les víctimes no hi pot haver pau.

El terror roig

Un altre mèrit rellevant d'aquesta quarta edició és haver aportat dades de l'anomenat «terror roig», crims comesos per revolucionaris i grups armats contra suposats enemics de la República, sobretot en els primers mesos de la guerra, en la rereguarda de la zona republicana. «En el territori de la província de Castelló comptabilitzem un total de 1.251 víctimes de la repressió republicana i 1.307 víctimes mortals del franquisme, [...] durant la Guerra Civil i els primers anys del règim incloent-hi morts a les presons i víctimes de la lluita antiguerillera, però sense incloure les víctimes dels bombardejos», llegim en la pàgina 45.

Crec que podem afirmar que l'obra de José Luis Porcar, un volum de 483 pàgines, és una fita històrica. Gràcies a aquesta tasca, tenim un documentat manual de balanç de la repressió del règim franquista en l'àmbit provincial castellonenc. L'obra recull totes les dades disponibles sobre les víctimes en els treballs d'uns altres investigadors sobre el tema. *Un país en gris i negre* representa una lliçó objectiva de com una aproximació a la nostra història contemporània és compatible amb una honestat i un rigor sense prejudicis. El fet que un material tan dolorós i colpidor es presente d'una manera tan clara i detallada explica el ressò que ha tingut l'obra, que estic convençut que ja forma part dels llibres cabdals sobre el Castelló del segle XX.